

Håndbog

Rum for læring



Indhold

Ideen med Klasselaboratoriet	s. 3
Erfaringer fra Solbjergskolen	s. 5
Fremtidens klasserum	s. 6
Før og efter brug	s. 7
1. Stole i kreds	s. 8
2. Klassisk bordopstilling	s. 9
3. Stå ved borde	s. 10
4. Borde i cirkel	s. 11
5. Biograf	s. 12
6. Sidde ved borde	s. 13
7. Hesteko	s. 14
8. Frit gulv	s. 15
Afsluttende bemærkninger	s. 16
Printvenlig oversigt over modeller	s. 17

Ideen med Klasselaboratoriet

Gå ind på www.rumforlæring.nu og se en kort film om klasselaboratoriet. Filmen viser hvordan rummet fungerer i praksis, hvor en 6. klasse har lånt lokalet i nogle uger.

Lokalet - den fysiske indretning

Det absolut NYE ved klasselaboratoriet er, at rummet er ryddet og gulvet er frit når timen starter. De ovale hæve-sænke borde på hjul er skubbet over i hjørnet, stolene er stablet på vogne og tasker står langs væggen. De vigtigste pointer:

- Underviseren har frihed og mulighed for at indrette klassen, så det fremmer intentionen med undervisningsaktiviteten. Det giver lethed og mere energi sammen at skabe den rigtige opstilling fremfor at starte med at skulle rydde op og skubbe væk.
- Hjul på borde og hæve/sænke funktion gør det muligt at stå op, sidde ned eller lave frit gulv. Flytbarheden på bord og stole er så let, at der fint kan skiftes position flere gange i en lektion.
- Visualiseringen af afprøvede og brugbare opstillinger af møblerne i klasselaboratoriet gør det muligt at vælge og kommunikere om "den rette opstilling lige nu" - den didaktiske rammesætning.
- Det kræver ekstra opmærksomhed af underviser og deltagere at prøve en helt anden indretning end de traditionelle klasserum. En god start kan være at prøve de foreslåede opstillinger med guidede tekster og afprøve nogle af opstillingerne først.
- En meget vigtig pointe er, at ALLE skal bidrage med at lave opstillingerne og rydde rummet til



Elev : "Det var lidt besværligt på en eller anden måde, men efterhånden som vi har prøvet det kan jeg rigtig godt li' det - for man får rigtig meget plads med det og laver forskellige ting"

Ideen med Klasselaboratoriet

Lokalet - rammesætning og de didaktiske valg

I lokalet hænger der en grafik med 8 mulige opstillinger; Stole i kreds, klassisk bordopstilling, stå ved borde, borde i cirkel, biograf, sidde ved borde, hesteko og frit gulv. Opstillingerne er kun forslag - der kan udvikles flere, men visualiseringerne hjælper kommunikationen, og gør det nemt for underviseren at udpege den ønskede position og drøfte kommende skift i fællesskab. De vigtige pointer:

- I klasselaboratoriet skal underviseren tage stilling til, hvilken opstilling der fremmer/faciliterer de valgte arbejdsprocesser eller aktiviteter; fx biograf til info i starten, stå ved borde i efterfølgende gruppearbejde, sidde i cirkel til videndeling ved afslutning og måske et brainbreak undervejs med ryddet gulv.
- Tasker, jakker og diverse personlige ting på bordene forstyrrer fokus og hæmmer mulige skift. Det er et kulturskift kun at have det, man konkret arbejder med fremme - og et tiltrængt fokus. Det fremmer undervisningens kvalitet, men det er en kulturændring, hvor man skal være vedholdende og insisterende.
- Efter en smule træning og ved fælles indsats tager det max to minutter for et hold at skifte opstilling, og det giver samtidig bevægelse.

Lokalet – bevidsthed og samarbejde om rammesætning

De 8 forslag til arbejdspositioner giver en fælles bevidsthed om hvordan rumindretning bidrager til intention med undervisningen. Derudover skabes en ny klassekultur, som bringer nye muligheder med sig. De vigtige pointer:

- Med traditionelle møbler kan man være låst i en opstilling fordi nogle undervisere ikke bryder sig om andre opstillinger eller der kan ikke opnås enighed om forandring. Få undervisere orker at flytte rundt ved timestart.
- Bevidstheden om betydningen af "det ryddede lokale" og bevidste opstillinger skal fastholdes over tid for at få det fulde udbytte af de didaktiske muligheder. Oprydning på borde og i lokalet er et "MUST" frem for en mulighed, som hele tiden gør lokalet klar til næste aktivitet eller det næste hold.
- Alle undervisere kan stille op som foretrukket - selv traditionelt klasserum kan skabes.
- Deltagerne gennemskuer hurtigt kvaliteten af de forskellige positioner af bordene og aflæser også sammenhæng mellem fag og funktion.
- Møblerne giver bedre mulighed for at tale sammen, når man arbejder om bordene - man er tættere, kan få øjenkontakt og behøver ikke tale højt for at blive hørt.
- Traditionel klasseopstilling kan fastlåse klassekultur og relationelle hierarkier. I klasselaboratoriet er der grundlag for forskellige relationer i de forskellige opstillinger og dermed skabes nye muligheder - både for deltagere og undervisere.
- Hvis lokalet bruges i institutioner med hjemklasser udfordres klasserummet som hygge/hjemklasse, hvor man opfører sig hjemligt. Klasserummet bliver et læringsrum frem for en dagligstue.
- Klasselaboratoriets muligheder kan give liv til nye tanker om inklusion.

Erfaringer fra Solbjergskolen

Følgende er konkrete erfaringer fra et casestudie på Solbjergskolen, hvor klassen havde møblerne til låns. De har efterfølgende købt et sæt møbler.

I det traditionelt indrettede klasselokale har eleverne deres faste pladser og alle deres ting ligger ved deres plads. Det er der, hvor de "bor", har fast siddemakker og kan rode på deres del af bordet. Men med klasse-laboratoriet ændredes det.

- Dreng 1: "Før havde man sin **egen plads**, sine ting og taskerne flød omkring. Jeg kunne føle mig lidt **stresset** over at der var så meget rod - nu er det ordentligt. Ligesom derhjemme - **det er mere rart**"
- Dreng 2: "Taskerne står på **afmærkede rækker** og man henter det, læreren beder om - ikke andet".

Med de mobile møbler åbnes op for langt flere muligheder, og som klasselærer Ann siger, "bliver forberedelsen en tand skarpere. Møblerne lægger op til, at man får tænkt sig lidt mere om; hvordan starter vi, hvor skal vi hen og hvordan og hvad så bagefter". Og det er nemt at flytte rundt med møblerne for, som en elev siger "vi hjælper jo hinanden". Der skabes også en bevidsthed og et fællesskab om rammesætningen, hvilket følgende elevudtalelser viser:

- "Når vi skal se noget på tavlen eller har fremlæggelse er det godt at **sidde i biograf**"
- "Når man skal **tale sammen** og se på hinanden som i Kristendom og historie så er det godt at sidde i cirkel med borde - så kan man **se på hinanden** når man taler."
- "**Rundkreds** giver ikke mening i matematik. Der taler vi ikke sammen"
- "Kristendom og historie er **blevet nemmere**, giver mere mening. Vi sidder i hesteko eller cirkel - så kan vi se hinanden når vi taler sammen. Det kunne vi ikke før."
- "Stå op - så kan man **bedre diskutere**, man er lidt mere **frisk**, men kan bedre forklare, når man står op" "Vi sidder mest ned, når vi skal skrive noget i lang tid"
- "I stedet for en position, så har vi **8 at vælge imellem**. Lærerne skal lige vænne sig til møblerne. Nogle af lærerne har en favorit - så gør man meget det"
- "Nogle gange er det **lidt hårdt** at man hele tiden skal flytte rundt - orker det ikke når man er træt"



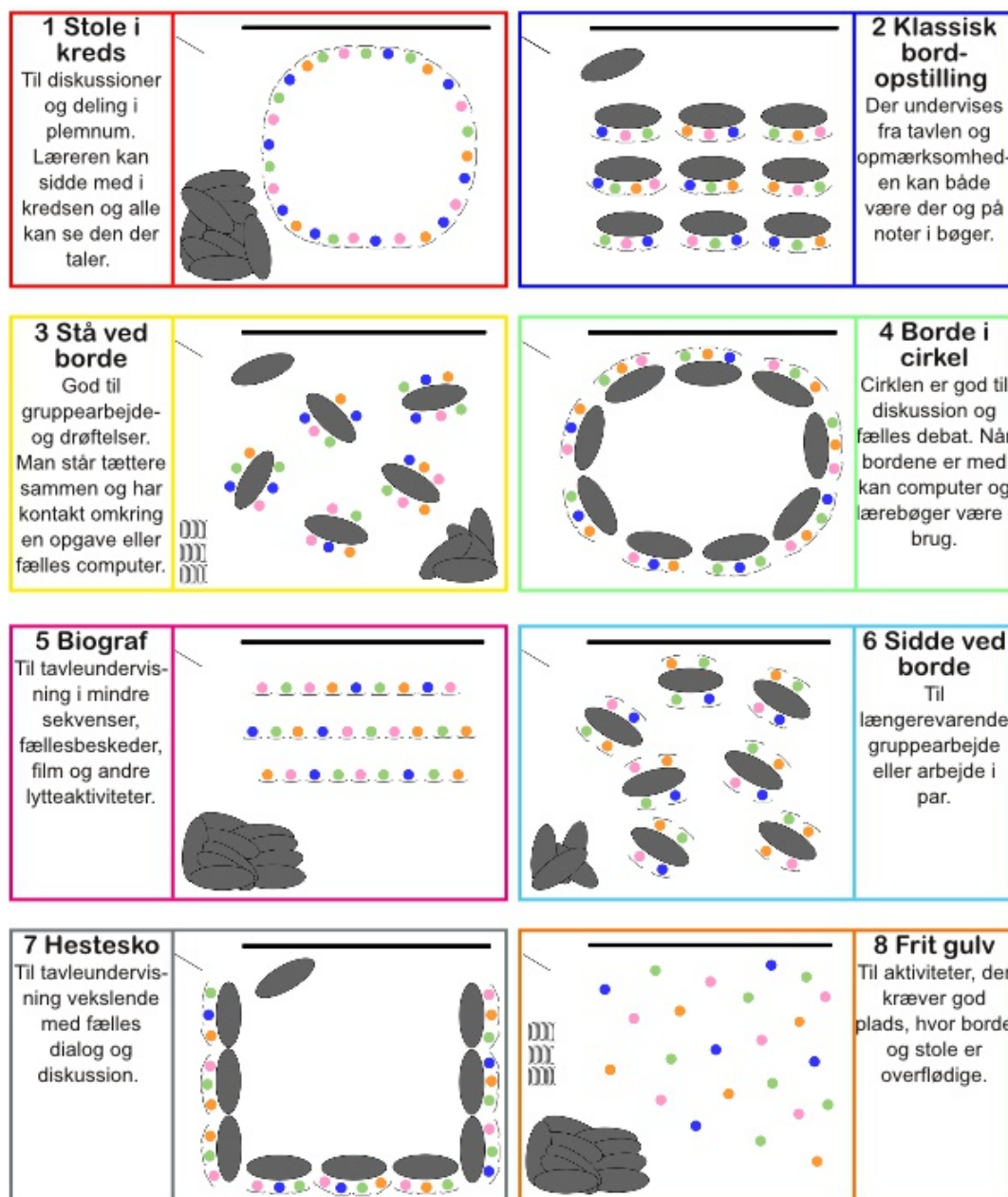
Eleverne udtrykte, at det er blevet nemmere at gå i skole, at de er mere glade og at de har fået mange flere sidemakkere og snakker med flere. De har også en klar oplevelse af, at de samarbejder om at få rummet og undervisningen til at fungere. Traditionelt har siddemakkeren haft stor betydning - det var jo den man skulle sidde sammen med hver eneste time i en halvt eller kvart år af gangen. Både klasselæreren og børnene udtrykker, at de synes det er rart, at de nu har fået mange makkere, og at det skifter. Eleverne fortæller også, at nogle var lidt usikre ved formen i starten, men alle giver udtryk for, at de nu kan lide det og helst ikke vil have de gamle møbler tilbage.

Eleverne udtrykker, at lærerne har fået ny rolle - "de er ligesom kommet ned til os" og "er næsten blevet som børn. Klasselæreren understøtter denne iagttagelse ved at se sig selv meget mere sammen med børnene omkring bordene frem for ved tavlen.

Fremtidens klasserum

Hvad stiller vi op med erfaringerne fremover?

- Som ordet "klasselaboratorie" udtrykker, skal man være villig til at afprøve muligheder – det er dér vi finder rummets læringspotentialer. Ordet udtrykker også, at vi aldrig finder den endelige form.
- Det er svært at forestille sig indretninger og didaktisk brug af et klasselokale som er væsentligt anderledes end dem man har mødt som elev, som studerende og som undervisere. Hvis vi skal få øje på noget nyt og dets potentialer skal forestillingerne stimuleres og den didaktiske praksis overbevises - med praksis. Hvorledes ellers udfordre erfaringer og vaner?
- Det er helt essentielt at arbejde med møblerne i praksis for at danne nye erfaringer. De erfaringer kan fint kombineres med andres aktionsforskning på området, men det er et absolut MUST selv at have prøvet at arbejde med rummet. Ved indkøb og nyindretning af lokaler skal det indgå i overvejelserne.
- Når skoler indrettes hvad er så begrundelsen for, at alle klasser skal have de samme møbler? Forsøget på Solbjergskolen viste klart, at nogle lærere kunne udvikle deres planlægning og didaktiske overvejelser i særlig gunstig retning i klasselaboratoriet, mens andre lærere umiddelbart gerne ville beholde det traditionelle møbler eller prøve noget tredje.



Byder fremtidens klasserum på flere klasselaboratorier?

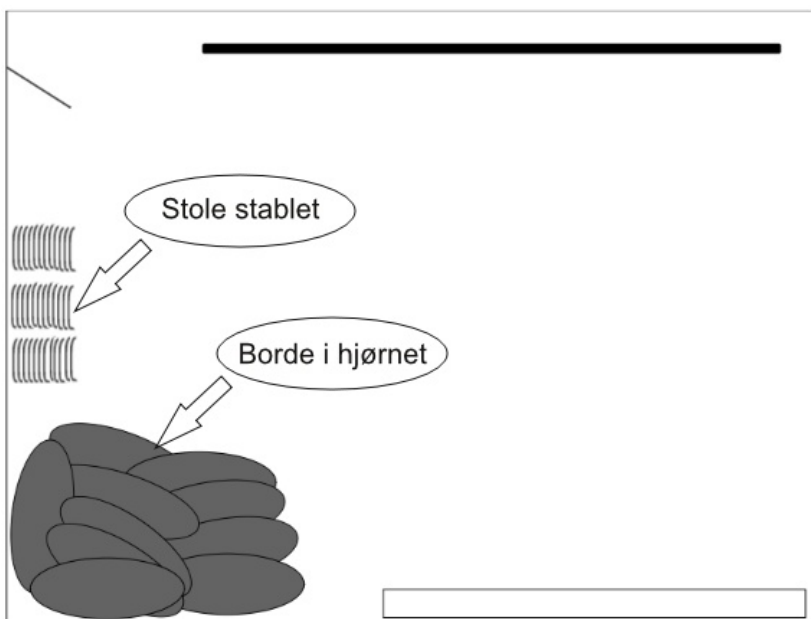
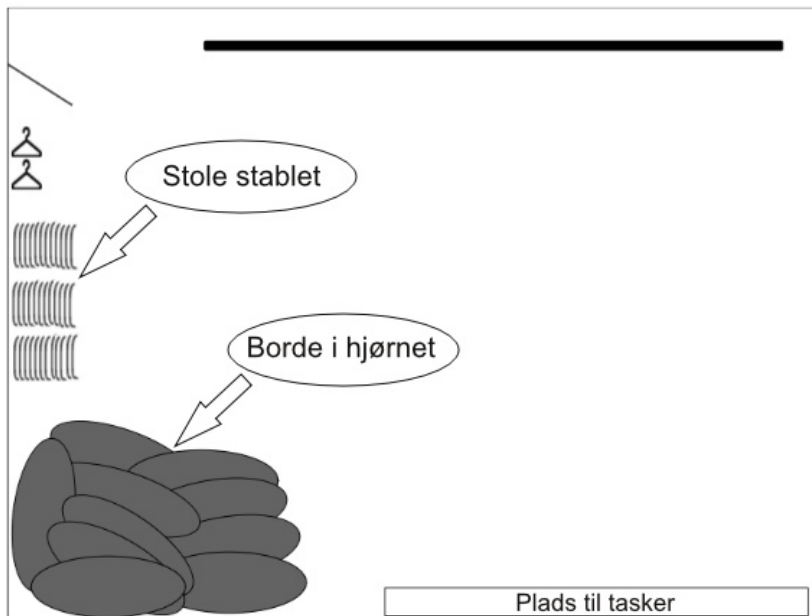
Før og efter brug

Ordensregler

Før brug

Borde står i hjørnet og stolene er stablet på vogne. Så er de klar til enhver opstilling. Det giver frihed og mulighed for at indrette lokalet så det fremmer undervisningens intention.

Jakker hænges op på knager og tasker stilles langs væggen, så der er plads til at rykke rundt på borde og stole.



Efter brug

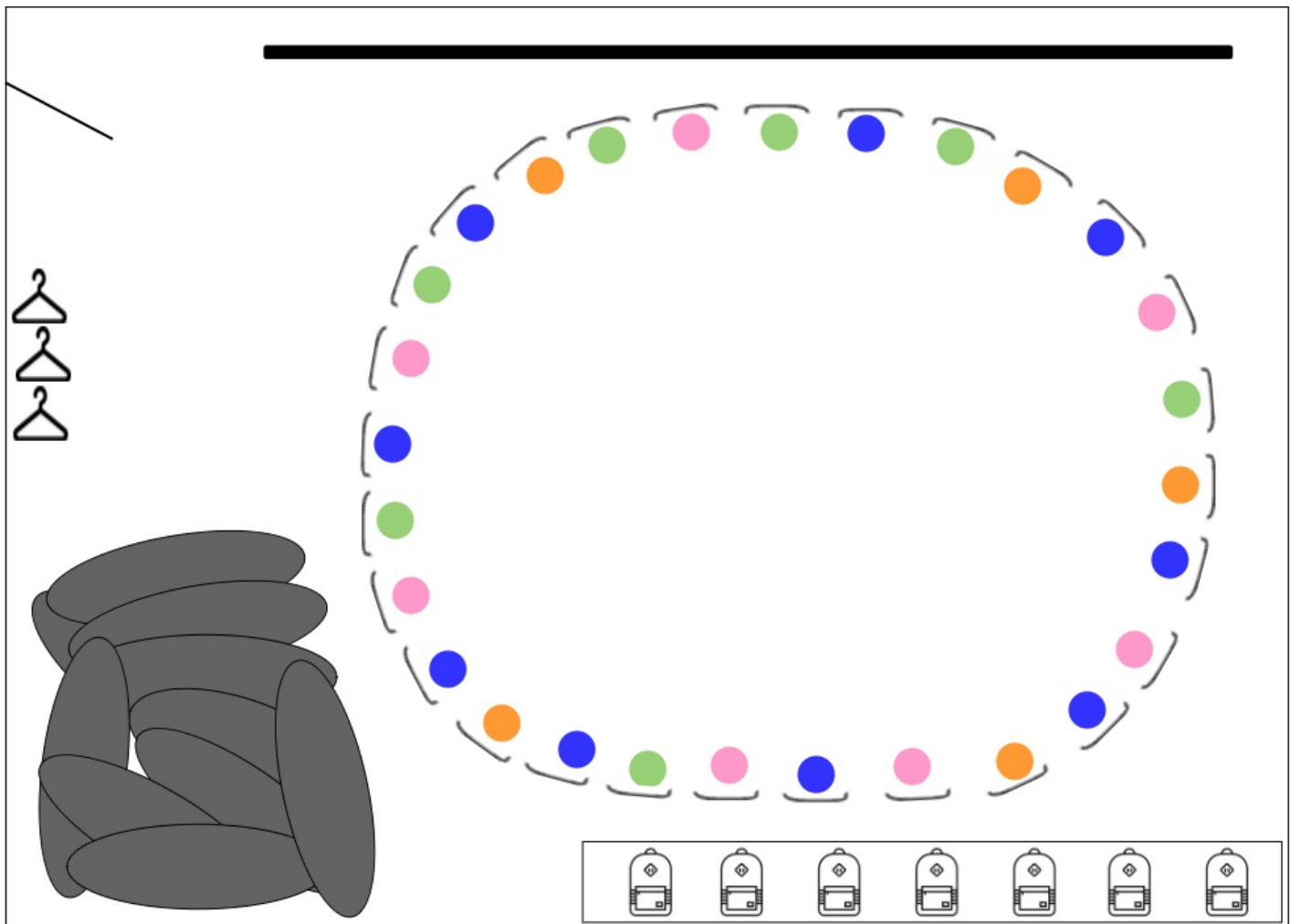
Lokalet skal ryddes ved times afslutning. Alle stabler deres egen stol på vogene og sørger for at skubbe deres bord i hjørnet.

Så er lokalet klar til de næste.

Når undervisningen er i gang...

- Gulvet skal være frit for tasker, jakker og andre løse genstande så borde og stole let kan rykkes rundt.
- Der skal kun være de ting på bordene, som skal bruges til undervisningsaktiviteten. Jakker, glas, madpakker osv. skal være pakket væk. Det skaber bedre fokus, og gør det meget nemmere at skifte opstilling.
- Alle hjælpes ad med at lave opstillinger og rydde lokalet til sidst.

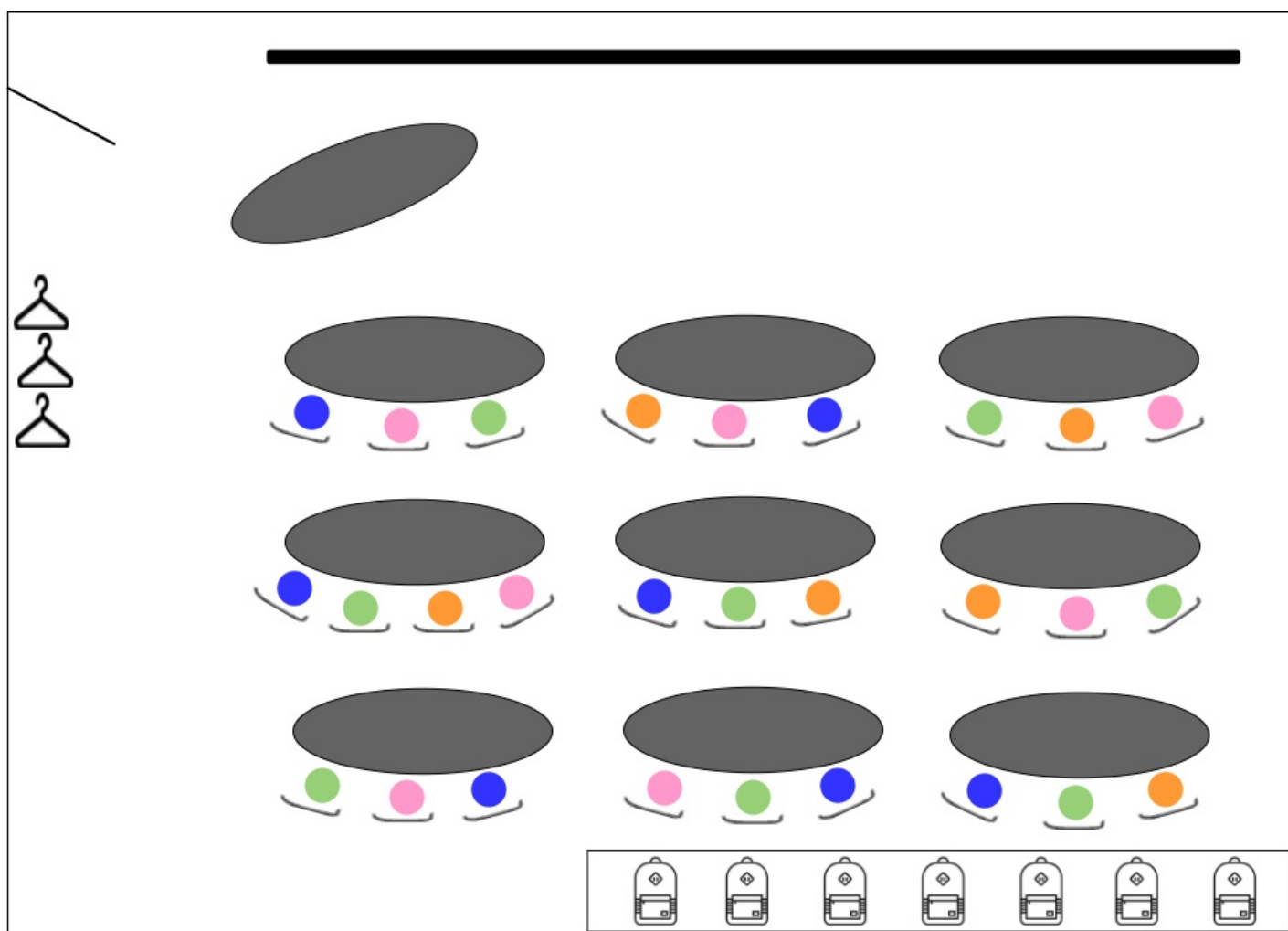
1 Stole i kreds



Fordele ved opstillingen

- Alle kan have øjenkontakt med hinanden
- Snakke og diskussioner fungerer meget bedre når man kan se hinandens øjne i stedet for nakke
- Cirklen fungerer godt til snakke, der er lidt sværere fx i kristendom/religion
- Underviseren deltager sammen med deltagerne

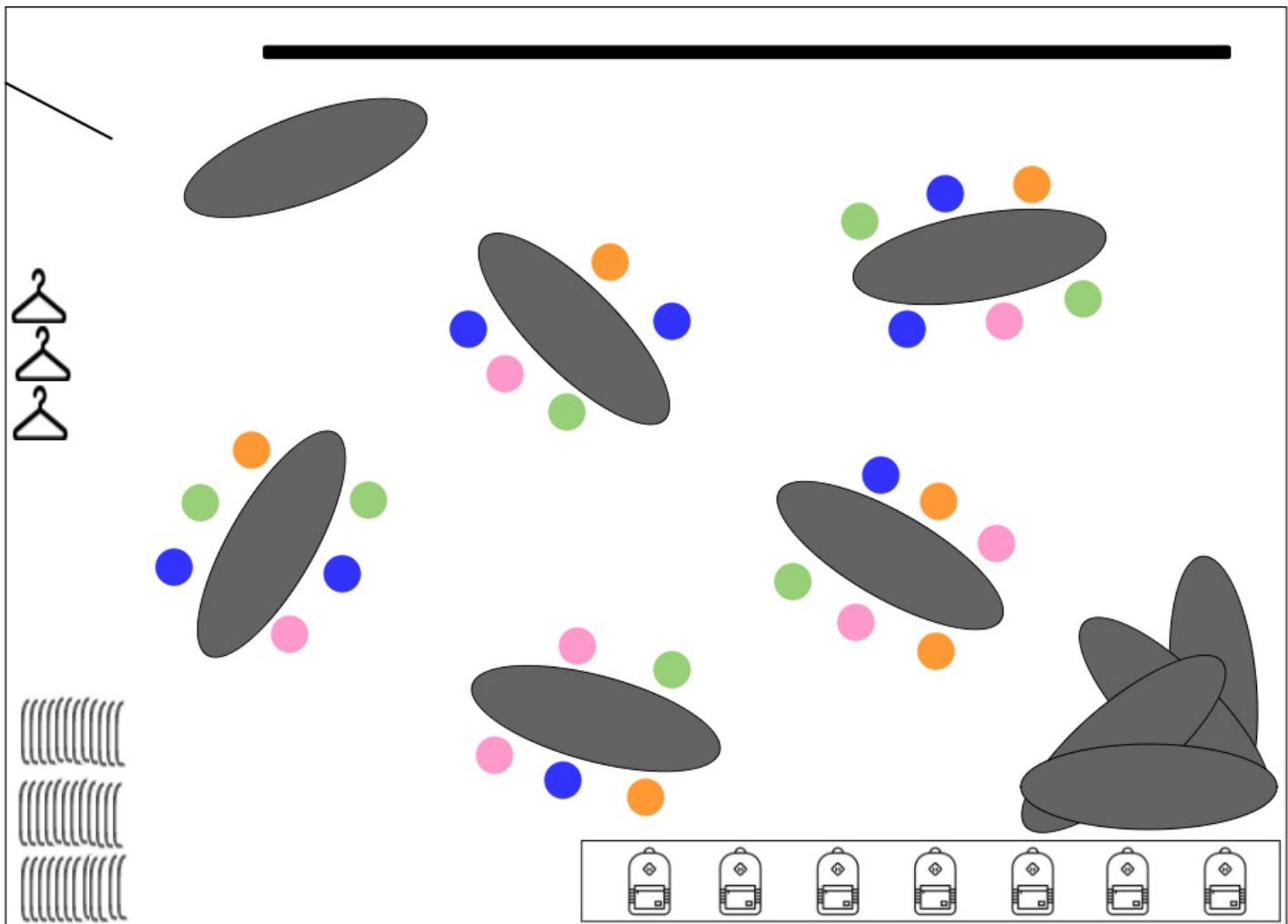
2 Klassisk bordopstilling



Fordele ved opstillingen

- Opstillingen ligner en traditionel "rækkeopstilling" og udstråler et genkendeligt element
- Det er muligt løbende at veksle mellem opmærksomhed på tavlen og på bøger eller andet på bordene
- Der er mulighed for individuelt arbejde eller at arbejde med sidemakker(e)
- Til længerevarende skriveopgaver kan det være rart at sidde ned

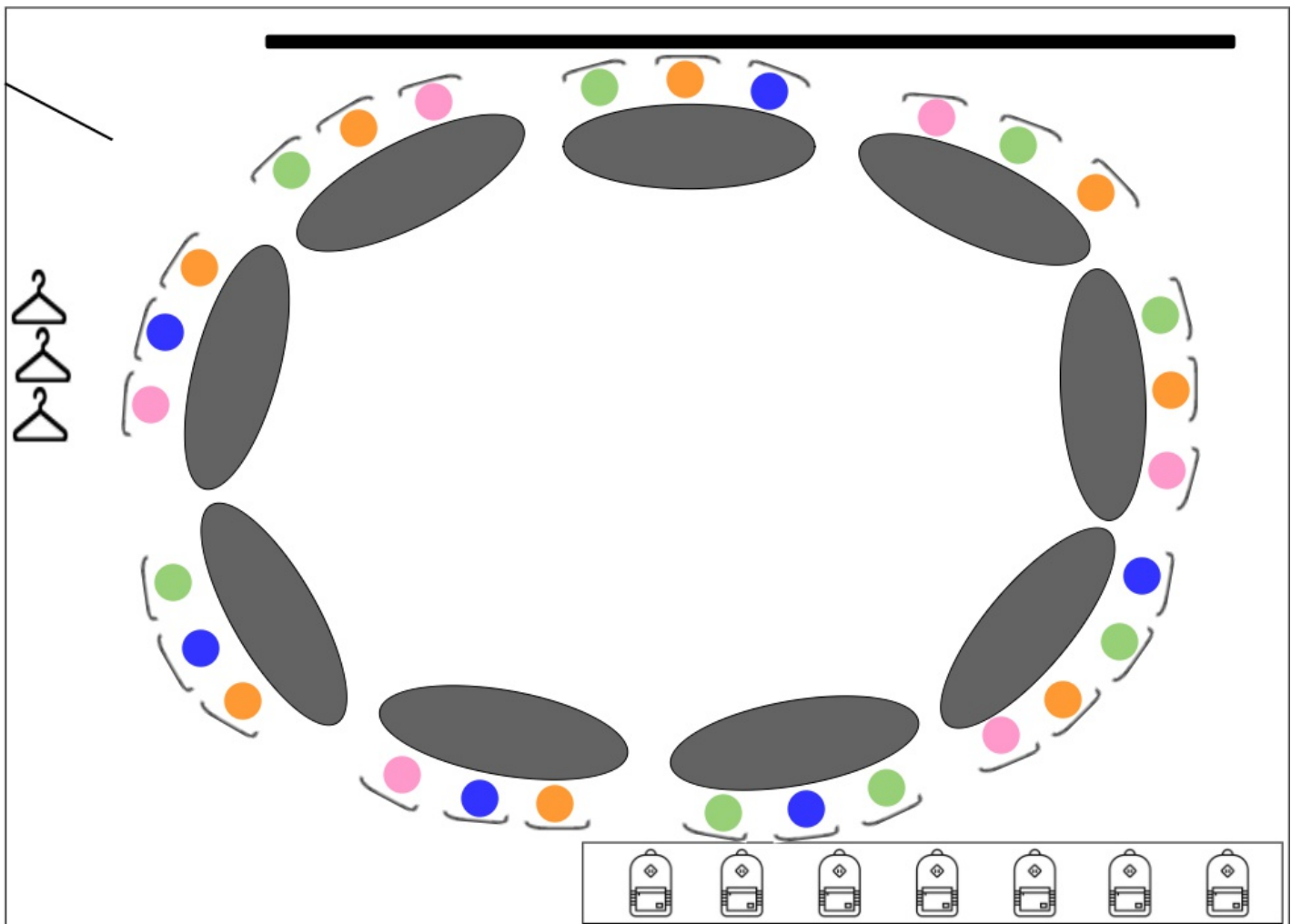
3 Stå ved borde



Fordele ved opstillingen

- Det giver energi at stå op
- Opstillingen er god til gruppearbejde - både i større og mindre grupper
- Gruppen kan arbejde sammen om det samme materiale fx én bog eller computer
- Man skal ikke tale højt for at blive hørt

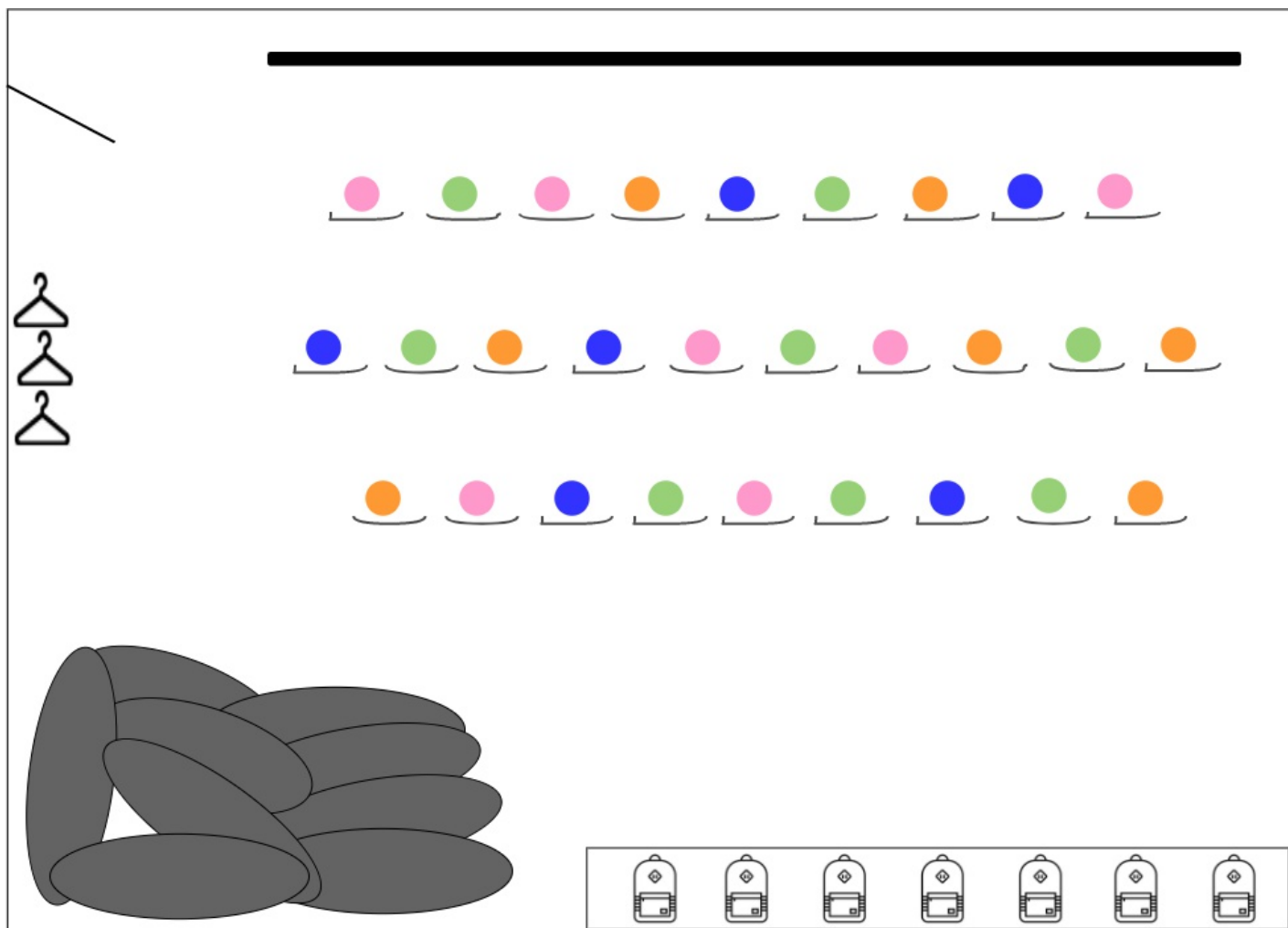
4 Borde i cirkel



Fordele ved opstillingen

- Cirklen fungerer godt til snakke, der er lidt sværere fx i kristendom/religion
- Alle kan have øjenkontakt med hinanden
- Snakke og diskussioner fungerer meget bedre når man kan se hinanden i øjnene
- Det er muligt at have materialer på bordene fx ved længere diskussioner
- Underviseren deltager sammen med deltagerne
- Stolene kan fjernes, så diskussioner kan udføres stående

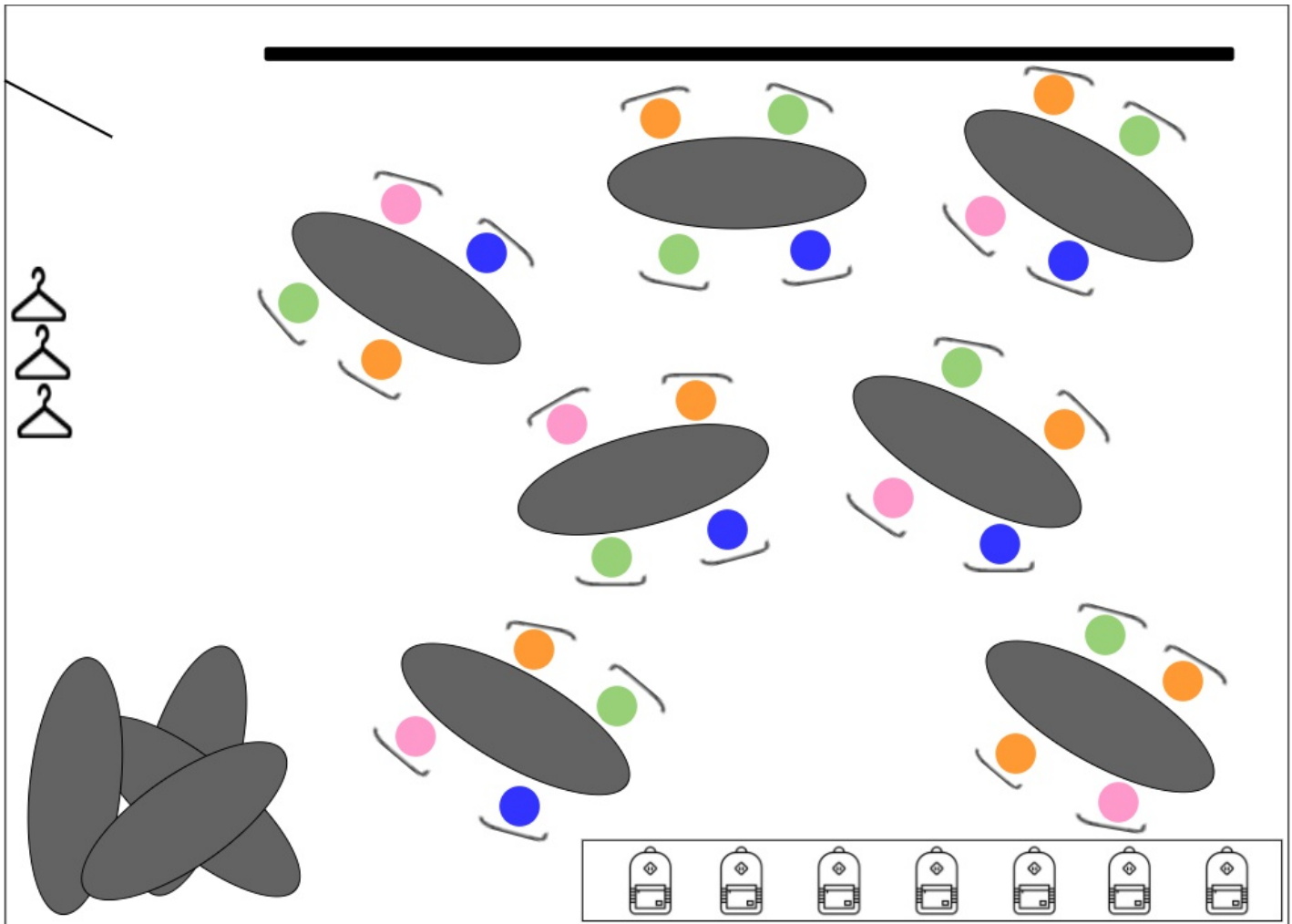
5 Biograf



Fordele ved opstillingen

- Opstillingen er god til at rette fokus mod tavlen
- Ideel til korte beskeder, præsentationer, film eller andre lytteaktiviteter
- God i starten af timen/aktiviteten til at gennemgå program
- Minimal mængde af forstyrrende elementer, fordi der ikke er borde, hvorpå der kan ligge papirer, penalehuse osv.

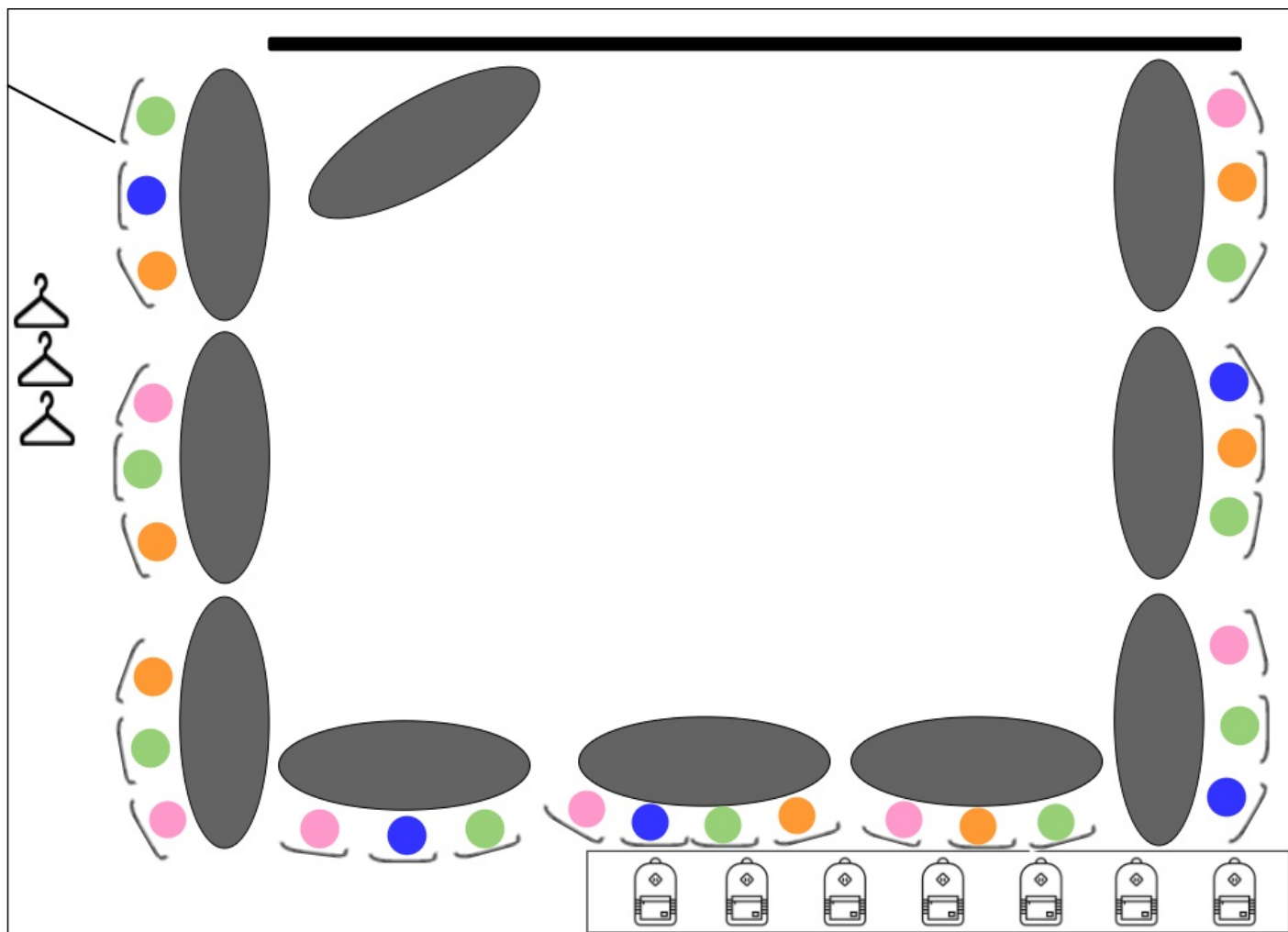
6 Sidde ved borde



Fordele ved opstillingen

- Opstillingen er god til gruppearbejde - primært i mindre grupper eller par
- Til længerevarende gruppeopgaver eller skriveopgaver kan det være rart at sidde ned
- Grupper kan arbejde sammen om det samme materiale fx én bog eller computer
- Man skal ikke tale højt for at blive hørt

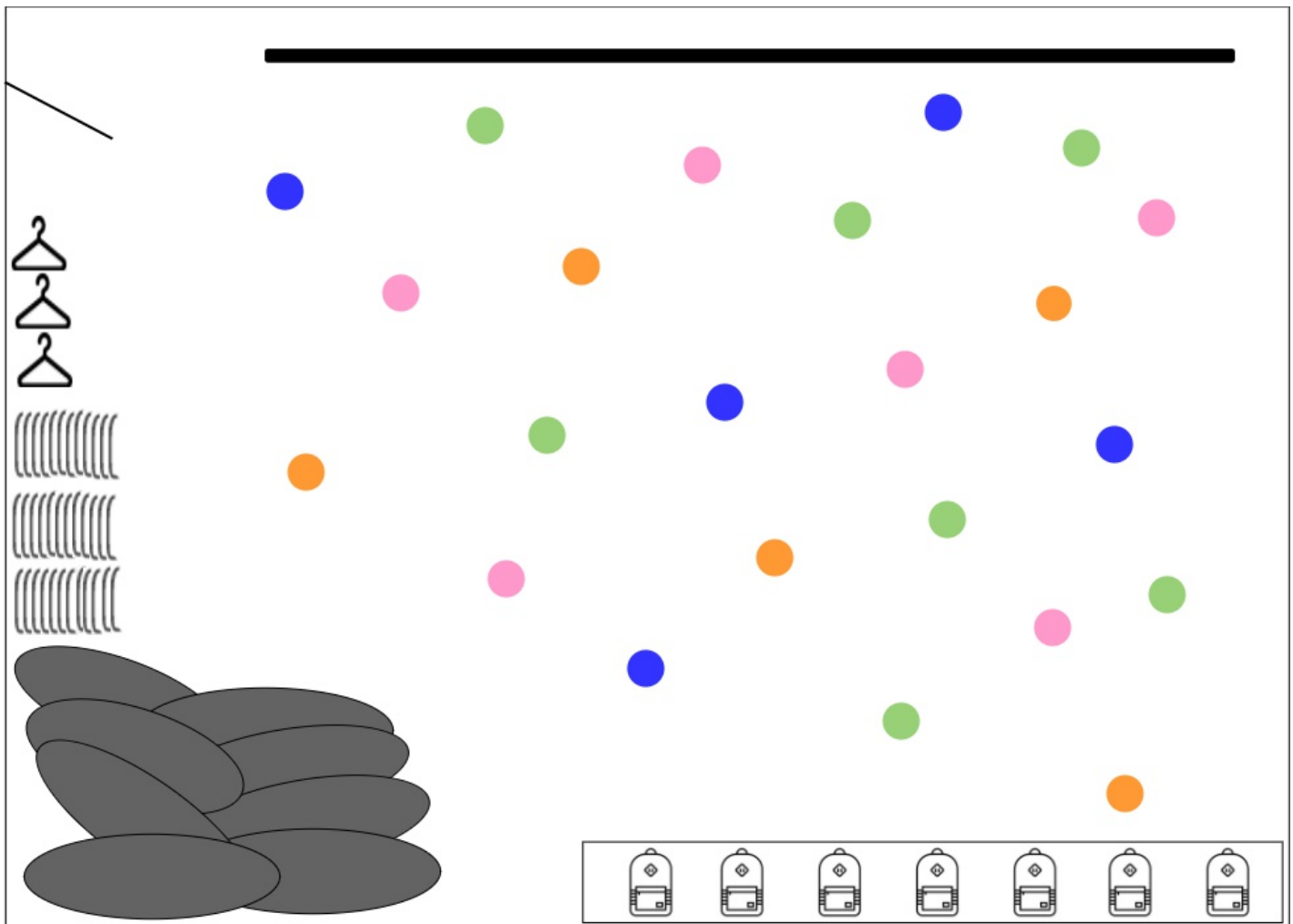
7 Hesteko



Fordele ved opstillingen

- Opstillingen kan bruges til at veksle mellem tavleundervisning og fælles diskussioner og dialog
- Ovenstående aktiviteter kan understøttes med bøger eller andet materiale på bordene
- Der er mulighed for individuelt arbejde eller at arbejde med sidemakker(e)
- Til længerevarende skriveopgaver kan det være rart at sidde ned
- Opstillingen kan også laves stående uden stole

8 Frit gulv



Fordele ved opstillingen

- Til aktiviteter som kræver god plads, hvor borde og stole er overflødige
- Der ligges op til leg og læring med frit gulv
- Aktiviteter på frit gulv kan være af mere fysisk karakter og fungerer som et aktivt brainbreak

Afsluttende bemærkninger

Se meget mere om projektet på www.rumforlæring.nu

Projektets organisering

Projektet gennemføres af en tværfaglig og tværprofessionel vidensgruppe som er eksperter på området bestående af:

Ella Jørgensen, lektor, cand.pæd.pæd, lærer, proceskonsulent, VIA læreruddannelsen i Århus.

Mobil: 22 59 72 06. Mail: ejor@via.dk.

Mette Blicher Folmer, ph.d arkitekt, sygeplejerske, konsulent, FOLMER studio Aps, Solbjerg.

Morten Telling, Manager & Owner, Moxtell Productions, Malling.

Solbjergskolen

En stor tak til 6.C på Solbjergskolen og klasselærer Ann Jacobsen samt øvrigt lærerteam for deltagelse i projektet. Jeres involvering og deling af erfaringer har været uundværligt for projektets udvikling.

Fremtiden

Det er ønsket fremover fortsat at dokumentere praksis i læringsrummet og videreudvikle projektet. Det er afgørende, at praktikere kan få erfaring med rummet og dermed tilvælge noget andet end de sædvanlige møbler. Solbjergskolen er et godt eksempel, hvor de efter en prøveperiode valgte at købe møblerne.

Bidrag til håndbogen

Ideerne og udviklingen af de 8 opstillinger samt de didaktiske overvejelser er udformet af Ella Jørgensen og redigeret af Mette Hein Klith.

Alle billeder i håndbogen er taget af Morten Telling, Moxtell Productions.

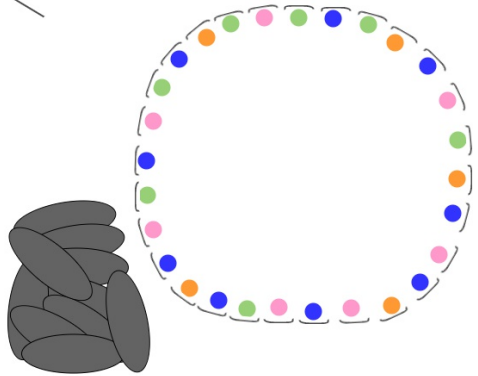
Alle grafikker over opstillinger og opsætningen af håndbogen er udviklet af Mette Hein Klith.

INSPIRATION TIL OPSTILLINGER



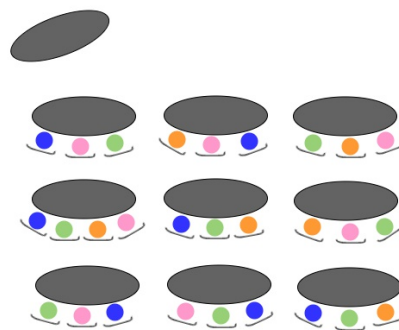
1 Stole i kreds

Til diskussioner og deling i plemnum. Læreren kan sidde med i kredsen og alle kan se den der taler.



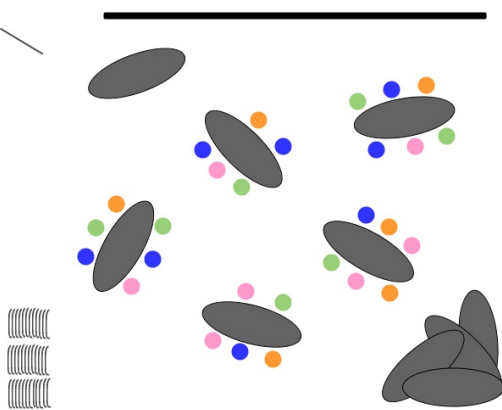
2 Klassisk bord-opstilling

Der undervises fra tavlen og opmærksomheden kan både være der og på noter i bøger.



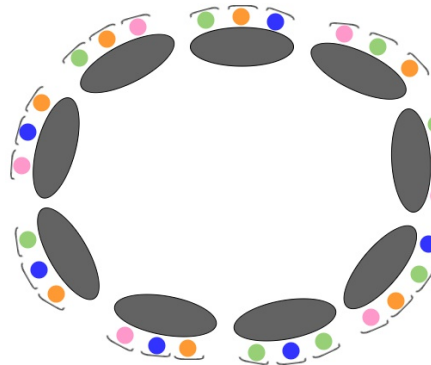
3 Stå ved borde

God til gruppearbejde og drøftelser. Man står tættere sammen og har kontakt omkring en opgave eller fælles computer.



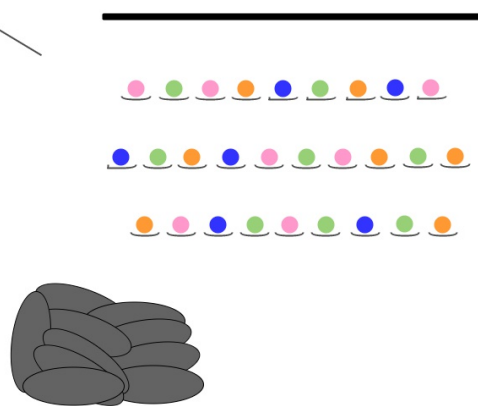
4 Borde i cirkel

Cirklen er god til diskussion og fælles debat. Når bordene er med kan computer og lærebøger være i brug.



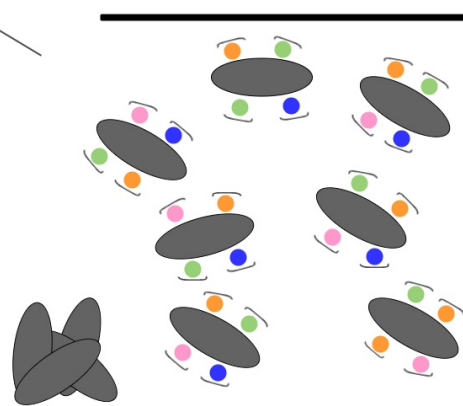
5 Biograf

Til tavleundervisning i mindre sekvenser, fællesbeskeder, film og andre lytteaktiviteter.



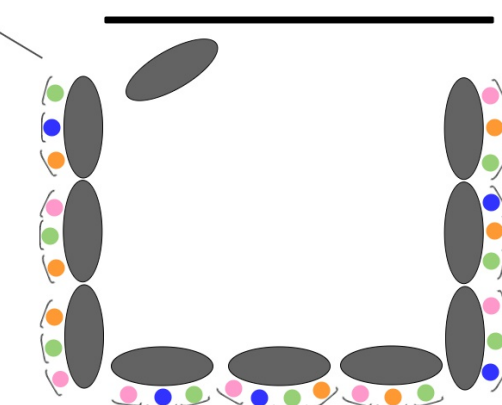
6 Sidde ved borde

Til længerevarende gruppearbejde eller arbejde i par.



7 Hestesko

Til tavleundervisning vekslende med fælles dialog og diskussion.



8 Frit gulv

Til aktiviteter, der kræver god plads, hvor borde og stole er overflødige.

